

Metode de educare a școlărilor în spiritul valorilor morale în v. Nica Amalia

Școala Gimnazială Constantin Brâncoveanu

„Florii i se cere parfum, iar omului politețe” (proverb indian)

Formarea personalității elevilor trebuie să țină seama de aspectul care ar trebui să domine întreaga noastră viață sufletească: aspectul moral. Mult timp a fost subestimată ponderea educației morale în formarea omului în școala românească, dimensiunea intelectuală a ființei umane fiind situată în prim plan.

Specificul educației morale este determinat, pe de o parte, de particularitățile moralei, ca fenomen social, care-i conferă conținutul, iar pe de altă parte, de condițiile sociopsihice ce sunt implicate în realizarea lor.

Morala este o formă a conștiinței sociale care reflectă ansamblul concepțiilor, ideilor și principiilor care călăuzesc și reglementează comportarea oamenilor în relațiile personale, în familie, la locul de muncă și în societate, în general.

Conținutul moralei include într-un tot unitar idealul moral, valorile, normele și regulile morale prin care se reglementează raporturile omului cu ceilalți oameni, cu societatea.

Idealul moral este considerat ca o imagine a perfecțiunii din punct de vedere moral, care cuprinde, sub forma unui model, chintesența morală a personalității umane. Valorile morale, reflectă anumite cerințe și exigențe generale ce se impun comportamentului uman în virtutea idealului uman. Normele și regulile morale se referă la o situație concretă, exprimându-se printr-un ansamblu de propoziții prescriptive sub formă de obligații, interdicții și permisiuni privitoare la acțiuni morale. Moralitatea desemnează ceea ce este omul sau grupul uman din punct de vedere moral. Herbart înțelegea prin moralitate sau virtute acordul voinței cu ideile morale.

„Educația se definește ca proces de realizare a moralității, ca factor al trecerii de la morală la moralitate.”(Cozma, T.) Educația morală este o componentă a educației prin care se realizează formarea și dezvoltarea conștiinței și a conduitei morale, formarea profilului moral al personalității, elaborarea comportamentului social-moral.

Formarea conștiinței morale se face acționând asupra mai multor componente: noțiunile și reprezentările morale, ideile și concepțiile morale, sentimentele morale, atitudinile morale, convingerile morale, aspirațiile și idealul moral al personalității. Din punct de vedere psihologic, formarea conștiinței morale include două componente: cognitivă și afectivă.

Dimensiunea cognitivă a conștiinței se referă la informarea elevului cu conținutul și cerințele valorilor, normelor și regulilor morale. Convingerea afectivă se formează prin perceperea trăirilor emoționale, de regulă, a sentimentelor altruiste ale altora față de noi, precum și prin trăirea de către noi a unor sentimente față de alții.

Formarea conduitei morale înseamnă acțiunea corelată asupra următoarelor structuri comportamentale: deprinderile morale, obișnuințele morale, voința morală, caracterul. Personalitatea umană se exprimă mai ales prin comportamente. Conduita morală este obiectivarea conștiinței morale în fapte în fapte și acțiuni cu valoare de răspunsuri pentru situațiile concrete în care este pusă persoana umană și care îmbracă forma de deprinderi și obișnuințe morale. Acestea se pot realiza mai ales în copilărie și adolescență când plasticitatea scoarței cerebrale este mai mare.

Metode de educație morală

Succesul activității de educație morală este condiționat și de alegerea și folosirea cu pricepere a metodelor și procedeele de educație morală. Prin metodele de educație morală se înțelege „... cale urmată în mod conștient și sistematic într-o activitate îndreptată spre realizarea

profilului moral al personalității, în conformitate cu normele și idealul etic al societății noastre,, (A. Dancsuly).

Referindu-se la metodele de învățământ, la rosturile lor educative complete, I. Cerghit afirmă că „ele posedă asemenea calități transformatoare în măsura în care supun exersării și elaborării diversele funcțiuni psihice și fizice ale elevilor, în măsura în care se vor materializa în schimbări ce survin în conștiința și conduita acestora, a unor noi convingeri și sentimente, aptitudini și atitudini, capacități și comportamente, calități personale și trăsături caracteriale.”

Educația morală dispune de o serie de metode și procedee.

Exemplul are o mare eficiență în determinarea executării faptei morale. Forța educațională a exemplului se explică prin faptul că dă posibilitatea unei intuiții directe a faptelor ceea ce influențează mult mai puternic decât ideile abstracte pe care le dau normele morale; intuiția directă este însoțită de o trăire afectiv-emoțională mult mai accentuată decât imaginile reproduse de pe urma povestirilor; tendința de imitație este foarte puternică la copilul mic. Forma superioară de imitație este imitația modelului uman. Exemplul este o metodă de mare eficiență în educația morală, dacă modelele sunt pozitive; ele au efecte dăunătoare dacă sunt negative. În selectarea și prezentarea lor, un rol important îl au școala, familia și alte instituții cu sarcini educative. De importanță majoră în eficiența educației morale este exemplul personal al dascălului deoarece el educă nu numai prin ceea ce transmite elevilor, ci și prin întreaga lui personalitate, prin modelul pe care-l oferă în îndeplinirea datoriilor sociale și personale.

Exercițiul moral reprezintă o metodă cu mari resurse în formarea deprinderilor de comportare morală, în desăvârșirea activităților practice de conformare cu modelul ales. El constă în executarea sistematică și organizată a unor fapte și acțiuni, în condiții relativ identice, cu scopul formării deprinderilor și obișnuințelor de comportare morală, al constituirii și fixării trăsăturilor voliționale și de caracter implicate în atitudinea și conduita morală a individului.

Exersarea propriu-zisă. Antrenarea elevilor în diverse activități și acțiuni face posibilă interiorizarea exigențelor extreme cuprinse în normele, principiile și regulile moralei și transformarea lor în mobiluri interne, concomitent cu formarea deprinderilor și obișnuințelor de comportare, a trăsăturilor de voință și caracter.

Supravegherea este metoda de observare atentă de către dascăl a comportării în devenire a copilului, a tânărului sau adultului. Ea constă în grija continuă, din partea dascălului, pentru a opri, pe de o parte, pe elevi de la executarea repetată a unor acte dăunătoare care duc la deprinderi negative, iar pe de altă parte, pentru a provoca pe elevi la executarea repetată a unor acte care, din contră, conduc la formarea unor deprinderi pozitive.

Sancțiunea, ca metodă, îmbracă două forme. În cazul în care elevul nu respectă normele de conduită morală, disciplina școlară, în drumările și ordinea firească pentru viață corectă, intervine pedeapsa- sancțiunea punitivă într-o succesiune a gravității abaterilor prevăzute de regulamentul școlar. Pedeapsa este o sancționare a nerespectării regulilor de comportare, a îndrumărilor și ordinelor date. Se înregistrează în sufletul elevului ca o asociere între actul comis și neplăcerea, durerea datorată pedepsei ce a urmat aceluși act. Recompensa este fața pozitivă a sancțiunii, în sensul că prin ea încurajăm anumite fapte care, prin repetare, duc la deprinderi și obișnuințe bune. Și în cazul recompensei, și în cazul pedepsei baza psihologică constă în asocierea dintre idea actului comis și sentimentul care urmează aceluși act în urma măsurii luate de dascăl: în cazul pedepsei sentimentul neplăcerii va fi o piedică ca în viitor să mai săvârșească actul respectiv; iar în cazul recompensei, sentimentul de plăcere care se asociază cu actul comis.

Metodele de educație morală se subordonează finalităților. Aplicarea lor nu se face în mod izolat, fiecare situație educativă impunând un complex adecvat de metode.

Bibliografie:

- Cerghit, I., „Metode de învățământ”, E.D.P, București, 1980
- Cozma, T., „Educația moral-civică în psihopedagogie”, Editura Spiru Haret, Iași 1994

- Cucos, Constantin, „Pedagogie”, Editura Polirom, 2006
- Jinga, I., Istrate, E., Manual de pedagogie, Editura All, 1998

Rezumat

În lucrarea de față am tratat educația morală, urmând două obiective fundamentale: formarea conștiinței și a conduitei morale. Prima include două componente cognitive și afectivă. Cunoașterea de către elevi a sensului normelor și regulilor morale, a aspectelor concrete pe care le incumbă acestea se concretizează în : formarea reprezentărilor morale; însușirea noțiunilor morale; formarea convingerilor morale: structurarea judecăților morale.

Conduita morală este obiectivarea conștiinței morale în fapte și acțiuni cu valoare de răspunsuri pentru situațiile concrete în care este pusă persoana umană și care îmbracă forma de deprinderi și obișnuințe morale.

În continuare, am abordat o serie de metode și procedee ce pot fi folosite în cadrul educației morale: exercițiul, exersarea propriu-zisă, supravegherea, recompensa, sancțiunea. Folosirea oricărei metode de învățământ poate avea efecte morale. Povestirea, explicația, prelegerea, observația, conversația, problematizarea îndeplinesc și scopuri ale educației morale.